

CMSD

NATIONAL
CONFERENCE
2022

รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายด้านการจัดการชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 7

"นวัตกรรมการจัดการชุมชน
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน"

รายชื่อคณะกรรมการฝ่ายพิจารณาบทความและตรวจทานเอกสาร และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ
โครงการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายด้านการจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 7

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.อุทัย ปริญญาสุทธินันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย ภูวนาถวิจิตร
รองศาสตราจารย์เอมอร เจียรมาศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร วิศวะกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ชนก เครือสุคนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ บุญญะฤทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ราชวัตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมนึกพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์สุดา พุฒจร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศราพร พรหมนิมิตกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวดี อึ้งโพธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาคร ชลสาคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงสุดา ภูส์ว่าง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระพี แสงสาคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงพันธ์ ตันตระกูล
อาจารย์ ดร.สมยศ โอ่งเคลือบ
อาจารย์ ดร.อรยา พรเอี่ยมมงคล
อาจารย์ ดร.ปรีวิทย์ ไวยาษาชีวะ
อาจารย์ ดร.ส่งเสริม แสงทอง
อาจารย์ ดร.ธิตีพัทธ์ บุญปก
อาจารย์ ดร.อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง
อาจารย์ ดร.ศรันยา เผือกผ่อง
อาจารย์ ดร.สุนี คำนวลศิลป์
อาจารย์ ดร.จรรยาบรรณ สุธรรมมา
อาจารย์รชกร วชิรสิโรตม
อาจารย์วันชัย เจือบุญ
นางสาวสุนิสา วงศ์ประทุม

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การเปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรเคมีมาเป็นเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มแปลงใหญ่ข้าว ตำบลหัวฝาย อำเภอสองเม่น จังหวัดแพร่	
พัชรินทร์ ชุ่มเย็น และทิพย์สุดา พุฒจร.....	545
การจัดการขยะติดเชื้อจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของชุมชน หลังวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี	
บุษราภรณ์ สุวรรณเสวก และนรินทร์ สังข์รักษา.....	556
พฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19	
จงวิสุทธิ ลอยลม, ชินภพ ขอบุญ, นราวิชัย คำปวง, ศุภฤกษ์ พิบูลย์, เกณฑ์พล นาคสุข, สหัสวรรษ นามละคร, ชาลิตี จันชนะกิจ, พีรฤดี สุขนิกร และทรงสุดา ภู่อ่าง	565
ระดับปริญญาบัณฑิต ห้องที่ 6 HB 7405 ความมั่นคงด้านอาหารและการจัดการสิ่งแวดล้อม (2)	
สถานการณ์ขยะติดเชื้อและความรู้ในการจัดการขยะติดเชื้อจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ระลอกที่ 4	
กัญญาวิวี โชติยะชัชชัย และสวรรยา ธรรมอภิพล.....	579
การใช้ที่ดินระดับครัวเรือนตามหลักทฤษฎีใหม่ของชุมชนบ้านวังยาง หมู่ที่ 5 ตำบลวังยาง อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี	
ศุภรัตน์ แสงหนู และวันชัย.....	589
การคงอยู่ของเกษตรกรในเมืองในบริบทการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษา : ชุมชนคลองใหม่ จังหวัดนครปฐม	
สุวิมล บุญสมบัติ และสวรรยา ธรรมอภิพล.....	602
การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของชุมชนบ้านคลองลาด จังหวัดเพชรบุรี	
ปิยมล ไทยอุดม และสวรรยา ธรรมอภิพล.....	614
การจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านปากช่อง จังหวัดนครนายก	
กัญญาภักดิ์ มาลัยหอม และสวรรยา ธรรมอภิพล.....	623
สถานการณ์ขยะพลาสติกและการจัดการขยะพลาสติกจากครัวเรือนที่พักอาศัยในหมู่บ้านภัทรไพเราะ 2 จังหวัดปทุมธานี ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ระลอกที่ 5	
ราตรี มาทอง และสวรรยา ธรรมอภิพล.....	632
สถานการณ์ขยะอาหารและการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น จังหวัดชุมพร ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกที่ 4	
ชไมพร ช่วงชุมที่ส่อง และสวรรยา ธรรมอภิพล.....	643
ระดับปริญญาบัณฑิต ห้องที่ 7 HB 7210 สุขภาวะชุมชนและการพัฒนาคุณภาพชีวิต (1)	
ศูนย์การเรียนรู้โหนด นา เล : นวัตกรรมสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา	
วิศรา ว่องวิทยา, พิมพ์ประกาย จิตรแก้ว, ภูวดล สุทธิชาติ และอุทัย ปริญญาสุทธินันท์.....	652
การดำรงชีพกับความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ชุมชนบ้านหนองปลิง ตำบลรัตภูมิ อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา	
คีตกานท์ ทองฉิม, ขนิษฐา แก้วกุนนิล, เขมิภา ตันติเวชรกุล และอุทัย ปริญญาสุทธินันท์.....	662

สถานการณ์ขยะอาหารและการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชน
บ้านน้ำเย็น จังหวัดชุมพร ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกที่ 4
HOUSEHOLDS FOOD WASTE SITUATION AND MANAGEMENT FROM BAN-NAM-YUEN COMMUNITY,
CHUMPHON, DURING COVID-19 OUTBREAK 4

ชไมพร ช่วงชุมภ์ส่อง¹ และ สวรรยา ธรรมอภิพล²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ขยะอาหารและการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น จังหวัดชุมพร ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกที่ 4 ของประเทศไทย ในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคม 2564 (ไทยโพสต์ออนไลน์, 2565) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนและผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชน ที่มีภูมิลำเนาและระยะเวลาอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น นานกว่า 5 ปี รวมทั้งหมด 10 ราย ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต จะนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการก่อนนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการศึกษาสถานการณ์ขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น พบขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยและร้านอาหาร แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1. ขยะอาหารที่เหลือจากการประกอบอาหารและการบริโภค ซึ่งพบได้ 6 ชนิดหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มของผัก เช่น กิ่ง ก้าน ใบ ฯลฯ (2) กลุ่มของผลไม้เช่น เปลือก เมล็ด ฯลฯ (3) กลุ่มของเศษอาหาร เช่น เส้นก๋วยเตี๋ยว เศษข้าว ฯลฯ (4) กลุ่มของกระดูกสัตว์ เช่น ไข่ หมู ฯลฯ (5) กลุ่มของเปลือกสัตว์เช่น กุ้ง ปู ฯลฯ (6) กลุ่มของเหลว เช่น น้ำแกง น้ำก๋วยเตี๋ยว ฯลฯ โดยกลุ่มของผักพบมากที่สุด เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีการเพาะปลูก พืชเกษตรและวัฒนธรรมการบริโภคผักเป็นเครื่องเคียงกับอาหารเกือบทุกประเภท 2. ขยะอาหารที่เป็นอาหารแห้ง (มาม่า ปลากระป๋อง) อาหารสำเร็จรูป (แกงถุง อาหารปรุงสุก) วัตถุดิบ (อาหารแช่แข็ง ผัก ผลไม้) ที่ซื้อมากักตุนและเกิดการเน่าเสียหรือหมดอายุก่อนที่จะบริโภค ชนิดที่พบมากที่สุด คือ แกงถุง สำหรับการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนชุมชน พบว่า ครัวเรือนจะคัดแยกขยะอาหารออกจากขยะชนิดอื่น ๆ เพื่อป้องกันความสกปรกและเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ โดย หากเป็นขยะอาหารที่เป็นเศษข้าวที่เหลือจากการบริโภค จะนำไปเป็นอาหารสุนัข โดยจะจัดเก็บไว้ในกระป๋องหรือถังพลาสติก ส่วนขยะอาหารที่เป็นเศษผัก ผลไม้ ที่เหลือจากการประกอบอาหาร จะนำไปหมักทำปุ๋ยไว้ใช้เองในครัวเรือน ส่วนขยะอาหารที่หมดอายุ อาหารแห้งและอาหารสำเร็จรูปจะทิ้งรวมกับขยะทั่วไปและนำไปกำจัดด้วยตนเอง เช่น การเผากลางแจ้ง การเทกองทิ้งไว้บนพื้น และการฝังในดิน เนื่องจากชุมชนบ้านน้ำเย็น ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการ จัดเก็บและกำจัดขยะ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นคือการดำเนินการกำจัดขยะอย่างไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการอาจเป็น สาเหตุทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น เขม่าควัน ฝุ่นละอองจากการเผา กลิ่นเหม็นจากขยะที่เทกองบนพื้น รวมถึงเกิดขยะที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ใหม่ได้เกิดการสูญเปล่าและการปนเปื้อนอันเนื่องมาจากไม่มีการคัดแยกขยะ

คำสำคัญ: ขยะอาหาร สถานการณ์ขยะอาหาร การจัดการขยะอาหาร

¹ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

Abstract

The purpose of this research was to study the situations of food waste and food waste management of the households in Ban Nam Yuen Community, Chumphon Province during the fourth wave of the COVID-19 pandemic. Data were collected using semi-structured interviews with key informants, including the heads of the households. And the restaurant owners in the community. Ten cases were domiciled in Ban Nam Yuen Community, for more than five years. Descriptive analysis and triangulation were conducted for the analysis of the interview data and the observational data.

According to the investigation, food waste from the households and the local restaurants were divided into two major groups, including food waste from cooking and consumption and food waste from grocery stores. Food waste from cooking and consumption was categorized into six groups : 1) vegetables 2) fruits 3) food such as rice and noodles 4) animal bones 5) shells and 6) liquid such as soup. Vegetable waste was found the most from the households. This is because it is a community where agricultural crops are grown and consumed as a side dish for almost all types of food. Food waste from grocery stores includes dried food (e.g., instant noodles and canned fish), ready-to-eat food, and frozen food expired before consumption. The evidence showed that plastic bags containing ready-to-eat food were the most common food waste from grocery stores. With regard to the management of food waste from cooking and consumption, it was found that food waste was separated from other types of waste and stored in buckets for dog feeding. Leftover vegetables and fruit scraps, were stored in composting bins to make fertilizer for household use. As there was no waste collection service and waste management system of the community, it was the responsibility of every household to find their own ways to get rid of food waste from grocery stores and other types of waste which include, outdoor burning and burying, for instance. The inappropriate waste disposal can have negative effects on the environment of the community such as smoke, unpleasant smell, and soil and water contamination. Apart from that, the community would lack an opportunity to utilize waste recycling process.

Keywords: FOOD WASTE SITUATION, FOOD WASTE MANAGEMENT, HOUSEHOLDS FOOD WASTE

1. บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ที่เริ่มต้นระลอกแรกเมื่อเดือนมีนาคม 2563 จากคลัสเตอร์สนามมวยลุมพินี จวบจนมาถึงการระบาดระลอกที่ 4 ในเดือนเมษายน 2564 จากคลัสเตอร์คริสตัลคลับ สถานบันเทิงย่านทองหล่อเอกมัย กรุงเทพมหานคร พบจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อโควิด 19 ในประเทศไทย ข้อมูล ณ วันที่ 29 เมษายน 2564 รวมทั้งสิ้น 63,570 คน (กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข, 2564) จากการระบาดดังกล่าว ภาครัฐได้มีมาตรการในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคอย่างต่อเนื่อง เช่น การขอความร่วมมือในการสวมใส่หน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้านและการล้างมือบ่อยๆ มาตรการเว้นระยะห่าง การปิดสถานบริการ มาตรการอยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ มาตรการล็อกดาวน์ มาตรการ Work From Home เป็นต้น จากมาตรการดังกล่าว ส่งผลทำให้วิถีชีวิตของผู้คน ต้องปรับเปลี่ยนไปสู่วิถีชีวิตใหม่หรือ New Normal ดังเช่น การทำงานที่บ้าน การเรียนหนังสือที่บ้าน การประชุมงานออนไลน์ที่บ้าน การทำธุรกรรมออนไลน์ การซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น จากการเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่นี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดขยะจากการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนมากขึ้น โดยเฉพาะ “ขยะอาหาร หรือ Food Waste” ทั้งขยะที่เหลือจากการประกอบอาหาร (เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษเนื้อสัตว์ เปลือกหอย กระดุกสัตว์ ก้างปลา ฯลฯ) และที่เหลือจากการบริโภค (เช่น เศษข้าว เศษอาหาร น้ำแกง ฯลฯ) ขยะจากอาหารแห้งและอาหารสำเร็จรูปที่หมดอายุก่อนการบริโภค รวมถึงขยะจากการสั่งอาหารเดลิเวอรี่ เป็นต้น ขยะอาหารมักเป็นขยะที่สร้างปัญหาเหตุเดือดร้อนรำคาญจาก

กลิ่นและทัศนียภาพมากกว่าขยะประเภทอื่นๆ เนื่องจากขยะอาหารส่วนใหญ่มีความชื้นสูง จึงสามารถเน่าเสียได้ง่ายและมักก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน หากไม่มีการจัดเก็บที่เหมาะสมในภาชนะที่ปิดมิดชิดเป็นสาเหตุของปัญหากลิ่นเหม็นรบกวน ความสกปรกและแหล่งของเชื้อโรคและพาหะนำโรคได้ และหากทิ้งรวมกับขยะอื่นๆ ก็อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความสกปรกกับขยะที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Recyclable)

จากข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยโดยกรมควบคุมมลพิษ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2562 แสดงให้เห็นว่าปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 24.11 ล้านตัน ในปี 2552 เป็น 27.37 ล้านตัน ในปี 2562 (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) และหากพิจารณาสัดส่วนองค์ประกอบขยะส่วนใหญ่จะเป็นขยะอินทรีย์จำพวกเศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ กิ่งใบ ใบไม้ มากถึงร้อยละ 44.14 รองลงมา คือ ขยะทั่วไปและขยะรีไซเคิล ร้อยละ 36.57 และ 19.29 ตามลำดับ ส่วนขยะอันตรายจากชุมชนพบในสัดส่วนที่น้อยมาก (อรทัย จิตโฮสง และ มณีรัตน์ สุตันตั้งใจ, 2560) เช่นเดียวกับงานวิจัยของวินัย มีแสง (2559) ที่พบว่า องค์ประกอบของขยะมูลฝอยชุมชนในพื้นที่ตำบลสามพร้าว จังหวัดอุดรธานี พบขยะอินทรีย์ในสัดส่วนมากที่สุดถึงร้อยละ 40 รองลงมาเป็นขยะทั่วไปและขยะรีไซเคิล ร้อยละ 33 และ 27 ตามลำดับ และไม่พบขยะอันตราย นั้นแสดงให้เห็นว่าปริมาณที่เกิดขึ้นจากครัวเรือนในประเทศไทย เกือบครึ่งหนึ่งเป็นขยะอินทรีย์หรือขยะที่ย่อยสลายได้ ดังนั้นหากเราสามารถจัดการกับขยะอินทรีย์ดังกล่าวตั้งแต่ต้นทางหรือแหล่งกำเนิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะสามารถลดภาระและงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บและการกำจัดลงได้เป็นจำนวนมาก รวมถึงช่วยลดผลกระทบต่อปัญหาจากกลิ่นเหม็น ทัศนียภาพและแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคได้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการขยะอาหาร โดยเลือกศึกษาชุมชนบ้านน้ำเย็น จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นชุมชนกิ่งเมือง วิถีชีวิตเกษตรกรรม ทั้งพืชสวนครัวและไม้ผลที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ทุเรียน มังคุด ฯลฯ อีกทั้งวัฒนธรรมการบริโภคที่เน้นพืชผักทานคู่กับอาหารเกือบทุกชนิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้แก่หน่วยงาน องค์กรหรือสถาบันการศึกษาที่สนใจในการให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะในครัวเรือน ทั้งด้านการคัดแยก การจัดเก็บ กำนนำไปใช้ประโยชน์และการกำจัดอย่างถูกวิธีเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในการจัดการขยะในครัวเรือนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น จังหวัดชุมพร ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ระลอกที่ 4
- 2) เพื่อศึกษาการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น จังหวัดชุมพร ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ระลอกที่ 4

3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะอาหาร

ภัทรานิชฐ์ ศรีจันทร์พันธุ์ (2563) ได้ให้ความหมายขยะอาหารว่า ขยะอาหาร หมายถึง อาหารที่ถูกทิ้งทิ้งที่ยังสามารถใช้บริโภคได้ เป็นอาหารที่หมดคุณค่า เช่น อาหารเหลือจากการบริโภค ส่วนเกินจากการเตรียมและการประกอบอาหาร อาหารที่จำหน่ายไม่หมดในร้านค้าปลีก

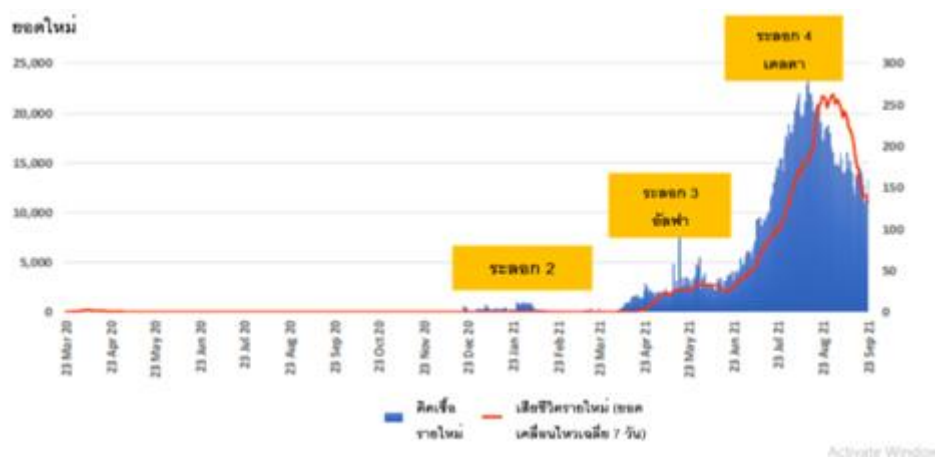
3.2 แนวคิดทฤษฎีการจัดการขยะ

สุวรรณยา ธรรมอภิพล (2562) ได้กล่าวกระบวนการจัดการขยะไว้ 6 ขั้นตอนได้แก่ 1. การเกิดขยะมูลฝอย คือ การเกิดขยะมูลฝอย ชนิดและปริมาณการเกิดขยะจะแตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด และลักษณะกิจกรรมที่เป็นแหล่งกำเนิด โดยพบ 5 กลุ่ม ขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ ขยะอันตราย ขยะติดเชื้อและขยะรีไซเคิล 2. การจัดการขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด คือ การคัดแยกชนิดของขยะมูลฝอย (ทั้งด้วยมือหรือเครื่องจักร) และการจัดเก็บขยะมูลฝอยไว้ชั่วคราวในภาชนะที่เหมาะสม 3. การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย คือ การจัดเก็บขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนหรือตามจุดวางถังไปยังรถเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการขนถ่ายและขนส่งไปกำจัดต่อไป วิธีการเก็บรวบรวมโดยทั่วไปมีอยู่ 2 วิธี คือการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแบบถังที่และถังเคลื่อนที่ 4. การขนถ่ายและการขนส่งขยะมูลฝอย คือกิจกรรมการดำเนินการเคลื่อนย้ายขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวม เพื่อไปยังสถานที่นำวัสดุกลับคืนหรือสถานที่

กำจัด ซึ่งสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยที่พบโดยทั่วไปมีแบบขนถ่ายขยะโดยตรง แบบผ่านการเก็บกัก และแบบผสม 5. การแปรรูปหรือแปรสภาพขยะมูลฝอย คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพของขยะมูลฝอย เพื่อให้สะดวกต่อการเก็บรวบรวมและการขนส่ง และการแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การแปรสภาพวัสดุจำพวกแก้ว กระจก พลาสติก และโลหะ 6. การกำจัดขยะมูลฝอย คือ การกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ต้องการ เช่น การฝังกลบขยะ การเผาในเตา เป็นต้น

3.3 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด19 ในประเทศไทย

จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ที่เริ่มต้นระลอกแรกเมื่อเดือนมีนาคม 2563 จากคลัสเตอร์สนามมวยลุมพินี จนมาถึงการระบาดระลอกที่ 4 ในช่วงเดือนสิงหาคม 2564 โดยจากข้อมูลรายงานขององค์การอนามัยโลก ประจำประเทศไทย ณ วันที่ 23 กันยายน 2564 พบจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อโควิด 19 ในประเทศไทย จำนวน 13,256 คน และจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมรวมทั้งประเทศ 1,524,613 คน (องค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทยออนไลน์, 2564) และข้อมูลดังกล่าวได้อธิบายว่าประเทศไทยได้ผ่านจุดวิกฤตการระบาดระลอกที่ 4 มาแล้ว เนื่องจากจำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตกำลังลดลงอย่างมากจากสูงสุดที่เกิดขึ้นในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2565 ภาครัฐได้มีมาตรการในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคอย่างต่อเนื่อง เช่น การขอความร่วมมือในการสวมใส่หน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้าน และการล้างมือบ่อยๆ มาตรการเว้นระยะห่าง มาตรการ Work From Home เป็นต้น จากมาตรการดังกล่าว ส่งผลทำให้วิถีชีวิตของผู้คนต้องปรับเปลี่ยนไปสู่ชีวิตวิถีใหม่หรือ new normal ดังเช่น การทำงานที่บ้าน การเรียนหนังสือที่บ้าน การประชุมงานออนไลน์ที่บ้าน การทำธุรกรรมออนไลน์ การซื้อสินค้าออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งในช่วงการที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมปฐมภูมิในการศึกษาวิจัย อยู่ระหว่างเดือน กรกฎาคม- ตุลาคม 2564 ซึ่งเป็นช่วงคาบเกี่ยวของการระบาดของโรคโควิด 19 ระลอกที่ 4

ภาพที่ 1 การระบาดของโรคโควิด 19 ระลอกที่ 4 ของประเทศไทย

ที่มา https://cdn.who.int/media/docs/default-source/searo/thailand/2021_09_23_tha-sitreps-covid19.pdf?sfvrsn=3a8bb0aa_5

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กุลธิดา บรรจงศิริ (2561) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการอาหารที่ถูกทิ้ง ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยประชาชนยังมองปัญหาขยะอาหารว่าเป็นเรื่องไกลตัวและมองปัญหาโดยไม่ได้เชื่อมโยงกับตัวเอง หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คำนึงถึงปัญหาผลกระทบของขยะอาหารในด้านสิ่งแวดล้อมที่นำไปสู่การปล่อยก๊าซมีเทน ซึ่งถ้าหากเปรียบเทียบสถานการณ์ขยะอาหารที่โลกเผชิญหน้าในประเทศไทย สถานการณ์ในเรื่องนี้อาจจะไม่แตกต่างกันมากนักและอยู่ในระดับวิกฤติ ดังนั้นการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ควรเป็นความรับผิดชอบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในส่วนของภาครัฐโดยใช้เครื่องมือผ่านนโยบายสาธารณะและกลไกที่จะช่วยพัฒนาให้เกิดแนวทางการพัฒนาใหม่ ในการวัดปริมาณขยะอาหารอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นไป จนถึงภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยการให้ความรู้ การรับรู้แก่ประชาชน

ให้ทุกคนตื่นตัวและตระหนักในเรื่องนี้มากขึ้นแล้วให้ผู้บริโภคไปบริหารการบริโภคของตัวเองเพื่อร่วมลดปริมาณขยะอาหารลง

ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทร์หาพันธุ์, อำพรพรณ ไซบุญชู (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปริมาณขยะใน ครั้วเรือน ช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณขยะอาหารในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ไม่ได้แตกต่างจากช่วงเวลาปกติ ในส่วนรูปแบบการจัดการขยะอาหารประชาชนส่วนใหญ่จะทิ้งรวมกับขยะมูลฝอยทั่วไปของครั้วเรือน เนื่องจากส่งเสริมมาตรการส่งเสริมการค้าแยกและการจัดการขยะอาหารไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดการจัดการขยะอาหารในครั้วเรือน

ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทร์หาพันธุ์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การลดขยะอาหารในครั้วเรือนแบบครบวงจร เพื่อนำเสนอโมเดลและแบบจำลองของการลดขยะอาหารในครั้วเรือนแบบครบวงจร ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการใหม่ในมุมมองของการลดการเกิดขยะอาหารในครั้วเรือนแบบครบวงจร จะยึดหลักการจัดการก่อนจะเป็นขยะอาหาร และมุ่งเน้นที่การจัดการภายในครั้วเรือนที่ใช้งบประมาณน้อย ลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะโดยรวมและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังจุดประกายความสนใจและแรงบันดาลใจสร้างความตระหนักให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การปรับพฤติกรรมที่ทุกครั้วเรือนสามารถปฏิบัติได้ในการลดการทิ้งขว้างอาหาร

ศิริพร คำวานิลและณรงค์ศักดิ์ หนูสอน (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องขยะมูลฝอยในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ผลการศึกษา พบว่า พื้นที่ในเขตเมืองกรุงเทพมหานคร และเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ มีปริมาณขยะอาหารเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการบริการอาหารในรูปแบบเดลิเวอรี่ (Food delivery) ที่มีบริการส่งถึงบ้านหรือที่ทำงาน รวมทั้งการซื้อสินค้าระบบ Online Shopping และมาตรการทำงานที่บ้าน (Work from home) ซึ่งมาตรการดังกล่าวจำกัดการเดินทางให้ประชาชนอยู่แต่บ้าน ประชาชนจึงหันมาสั่งสินค้าออนไลน์แทนการจับจ่ายสินค้าตามห้างสรรพสินค้าหรือตลาดนัด สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดการดำเนินชีวิตแบบ "New normal" หรือ วิถีชีวิตรูปแบบใหม่

3.5. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ชุมชนบ้านน้ำเย็น ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลพระรัษย์ อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสูง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ ดินเหนียวปนทราย ใช้ในการทำ การเกษตร แหล่งน้ำ 2 แห่ง คือแม่น้ำหลังสวน และคลองพริ้ง ลำห้วย 2 แห่ง เพื่ออุปโภคและบริโภค รวมถึงป่าชุมชน ใช้ในก่อสร้างที่อยู่อาศัย และพืชผักสมุนไพรพื้นบ้าน ใช้ในการรักษาโรค และปรุงอาหาร รวมถึงการจำหน่ายสร้างรายได้

จำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร 535 คน 263 ครั้วเรือน เพศหญิง 268 ราย เพศชาย 267 ราย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ทั้งการทำไร่ ทำสวน และอาชีพรองลงมา คือ การเปิดธุรกิจต่างๆ ทั้งร้านอาหาร ร้านขายของชำ ร้านเสริมสวย ร้านซ่อมรถ

สถานการณ์ขยะอาหารในชุมชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ 4 ตำบลพระรัษย์ อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร ขยะอาหารเกิดจากขยะภายในครั้วเรือนที่พักอาศัย ทั้งเกิดจากการรับประทาน และการประกอบอาหาร จากคนภายในชุมชนบ้านน้ำเย็น รวมถึงผลิตภัณฑ์อาหารที่เน่าเสียจากการหมดอายุภายในครั้วเรือน ที่เกิดจากการกักตุน ซึ่งจากเดิมมีการกักตุนในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อค้าขายในช่วงสถานการณ์ปกติ แต่ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 มีการกักตุนสินค้าและอาหารที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในช่วงสถานการณ์โรคโควิด 19 สินค้าและอาหารมีการเปลี่ยนแปลงราคา จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่กลัวสินค้าขาดตลาดและไม่มีสินค้ามาค้าขาย จึงต้องรีบซื้อและกักตุนไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการที่ชาวบ้านกักตุนสินค้าและอาหารที่เพิ่มมากขึ้น ปริมาณขยะอาหารในช่วงสถานการณ์โควิด 19 จึงมีปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกักตุนในปริมาณที่มากเกินไป จึงเกิดการเน่าเสีย เพราะบริโภคและจำหน่ายไม่ทัน จากปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านน้ำเย็น เกิดจากการขาดความรู้ในด้านการจัดการขยะอาหารที่ถูกต้อง จึงส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นวงกว้าง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา คือ ผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชน และตัวแทนครัวเรือนหรือหัวหน้าครัวเรือน ที่มีภูมิลำเนาในชุมชนบ้านน้ำเย็น หมู่ที่ 4 ตำบลพระรักษ์ อำเภอยะไข่ จังหวัดชุมพร นานเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 10 คน

4.2 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่มีการกำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้าคร่าวๆ แบบสัมภาษณ์ที่ใช้พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัยและตรวจสอบความเหมาะสมโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนเครื่องมือช่วยเก็บ ได้แก่ 1) สมุดบันทึก เพื่อบันทึกเหตุการณ์ที่ได้รับจากการสังเกตการณ์ประจำวัน 2) แฟ้มรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลในแต่ละส่วน 3) กล้องถ่ายรูป เพื่อบันทึกภาพเหตุการณ์และกิจกรรมต่างๆ ที่สำคัญ 4) วิดีโอบันทึกภาพและบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลและช่วยในการเก็บข้อมูลระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่สามารถบันทึกได้ทั้งหมดในการสัมภาษณ์

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีระบบการจัดการขยะ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะอาหาร สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด19 พื้นที่ศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา เว็บไซต์ เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ในช่วงเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 2564 ซึ่งเป็นช่วงคาบเกี่ยวของการระบาดของโรคโควิด 19 ระลอกที่ 4

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก จะนำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการ โดยการนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลตามแนวกรอบแนวคิดบนพื้นฐาน เพื่อหาข้อสรุปและนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาความ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชน และตัวแทนครัวเรือน/หัวหน้าครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น จำนวน 10 ราย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นเพศหญิง จำนวน 8 ราย เพศชาย จำนวน 2 ราย ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน 30-50 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนอยู่ที่ 1-4 ราย ลักษณะบ้านพักอาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว ลักษณะอาหารที่บริโภคภายในครอบครัว ส่วนใหญ่ประกอบอาหารรับประทานเอง โดยมีการซื้อวัตถุดิบมาทำอาหารเองทุกบ้าน และมีปริมาณขยะอาหารของแต่ละครัวเรือนอยู่ที่ 2 กิโลกรัมต่อวัน

5.2 ชนิดของขยะอาหารและการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น

ชนิดของขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น

ชนิดของขยะอาหาร (food waste) จากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็นเกิดจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1) ขยะอาหารที่เหลือจากการประกอบอาหารและการบริโภค และ 2) ขยะอาหารที่เป็นอาหารแห้ง (มาม่า ปลากระป๋อง) อาหารสำเร็จรูป ส่วนแรก ขยะอาหารที่เหลือจากการประกอบอาหารและการบริโภค หมายความว่าเศษชิ้นส่วนของวัตถุดิบที่คัดทิ้งออกก่อนและระหว่างการประกอบอาหาร และเศษชิ้นส่วนที่บริโภคไม่หมดหลังการบริโภค ซึ่งพบได้ 6 ชนิดหลัก ได้แก่ (1) กลุ่มของผัก เช่น กิ่ง ก้าน ใบ ฯลฯ (2) กลุ่มของผลไม้ เช่น เปลือก เมล็ด ฯลฯ (3) กลุ่มของเศษอาหาร เช่น เส้น ก๋วยเตี๋ยว เศษข้าว ฯลฯ (4) กลุ่มของกระดูกสัตว์ เช่น ไข่ หมู ฯลฯ (5) กลุ่มของเปลือกสัตว์ เช่น กุ้ง ปู ฯลฯ (6) กลุ่มของเหลว เช่น น้ำแกง น้ำก๋วยเตี๋ยว ฯลฯ โดยกลุ่มของผักพบมากที่สุด เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีการเพาะปลูกพืชเกษตร และวัฒนธรรมการบริโภคผักเป็นเครื่องเคียงกับอาหารเกือบทุกประเภท ส่วนที่สอง ขยะอาหารที่เป็นอาหารแห้ง (เช่น มาม่า ปลากระป๋อง ฯลฯ) อาหารสำเร็จรูป (เช่น แกงถุง อาหารปรุงสุก) วัตถุดิบที่เป็นอาหารแช่แข็ง (เนื้อสัตว์แช่แข็ง

ผลไม้) โดยส่วนใหญ่เกิดจากการซื้อผักกักตุนในปริมาณมากและเกิดการเน่าเสียหรือหมดอายุก่อนที่จะบริโภค โดยชนิดที่พบมากที่สุด คือ แองกูด

การจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น

ชาวบ้านในชุมชนบ้านน้ำเย็น มีการจัดการขยะอาหารที่เหลือจากการประกอบอาหารในครัวเรือนและจากร้านอาหาร และเหลือจากการบริโภคไม่หมด โดย 1) การคัดแยก โดยทั่วไปชาวบ้านจะมีการคัดแยกขยะอาหารออกจากขยะชนิดอื่นๆ เพื่อป้องกันความสกปรกและสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ส่วนขยะชนิดอื่นๆ เช่น ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป ขยะอันตราย จะถูกทิ้งรวมกันโดยไม่มีคัดแยก 2) การเก็บรวบรวมขยะอาหาร หากเป็นขยะอาหารที่เป็นแกง เศษข้าวและเศษอาหาร ที่เหลือจากการบริโภคจะนำไปใส่ไว้ในตระแกรงหรือถัง ที่มีฝาปิดเพื่อป้องกันกลิ่นเหม็นและแมลง หากเป็นขยะอาหารจำพวกเศษผัก เปลือกสัตรี กระจุกสัตรี จะคัดแยกใส่ในถุงดำหรือถุงพลาสติก เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปทิ้งหรือกำจัด ส่วนขยะที่เป็นของเหลวปน เช่น ก๋วยเตี๋ยว น้ำแกงจะจัดเก็บไว้ในกระป๋องที่แข็งแรงมีฝาสำหรับปิดได้ เพื่อจัดเก็บและเคลื่อนย้ายไปได้อย่างสะดวกและไม่หกเลอะเทอะ และขยะที่ซื้อผักกักตุนและเกิดการเน่าเสีย จัดเก็บรวบรวมไว้ในถุงดำ โดยแยกส่วนขยะที่เป็นกล่อง หรือพลาสติก เช่น ข้าวกล่อง, นมที่เกิดการเน่าเสียก่อนรับประทาน ส่วนใหญ่จะแยกรวบรวมกับขยะทั่วไป เพื่อให้ง่ายต่อการกำจัด 3) การนำไปกำจัดหรือใช้ประโยชน์ การกำจัดและการใช้ประโยชน์จากขยะอาหารของชุมชนบ้านน้ำเย็น สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ 1) ขยะเศษอาหารที่เป็นเศษข้าว ก๋วยเตี๋ยว น้ำซุบ น้ำแกง หรือเนื้อสัตว์ที่เหลือจากการบริโภค จะทำการรวบรวมไว้ในถังซึ่งจะแยกจากขยะประเภทอื่นๆ เพื่อนำไปเป็นอาหารสัตว์ในครัวเรือน 2) ขยะอาหารที่เป็นเศษผัก เปลือกผลไม้ และเปลือกสัตรี เช่น ใบ ก้านของผัก เปลือกกล้วย เปลือกกุ้งและเปลือกไข่ ฯลฯ จะนำไปรวบรวมไว้ในถังหรือตะแกรง และจะนำไปทำน้ำหมักชีวภาพและนำไปทำปุ๋ยบำรุงดิน 3) ขยะอาหารที่เน่าเสียก่อนที่บริโภค เช่น นมกล่อง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ข้าวกล่อง ขนม อาหารกระป๋อง แองกูด จะนำไปกำจัดด้วยการเผากลางแจ้งร่วมกับขยะทั่วไป เนื่องจากชุมชนบ้านน้ำเย็นไม่ได้อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของ อบต. และเทศบาล ดังนั้นชาวบ้านจึงต้องดำเนินการจัดการตามศักยภาพและความพร้อมของตนเอง

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น พบปัญหาหลักๆ 2 ด้าน คือ 1) ในพื้นที่ชุมชนบ้านน้ำเย็น ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบของ อบต. หรือ เทศบาล ในด้านการจัดการขยะที่เกิดในชุมชนบ้านน้ำเย็น ซึ่ง อบต.ตำบลพระรักษ์ ไม่มีหน่วยงานดูแลจัดเก็บขยะ หรือรถจัดเก็บขยะ ซึ่งทางอบต.ไม่ได้ดำเนินการทำ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ ทำให้ชาวบ้านภายในชุมชนต้องดำเนินการจัดการขยะตามศักยภาพความพร้อมของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้วิธีการกำจัดโดยการนำขยะไปเผากลางแจ้ง ในพื้นที่บริเวณหน้าบ้าน-หลังบ้านเป็นที่กำจัด รวมถึงภายในชุมชนมีร้านอาหารมากกว่า 10 ร้าน ร้านอาหารที่เปิดใหม่เพิ่มเป็นจำนวนมาก ทำให้ขยะอาหารเพิ่มขึ้น 2) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการคัดแยกและการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่ให้ความรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการจัดการขยะ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาจะเห็นว่าชนิดของขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัย (food waste) เกิดจากการประกอบอาหารภายในครัวเรือน การบริโภคภายในครัวเรือนและการซื้ออาหารมากกักตุนในปริมาณมากเกิดการเน่าเสียจากการบริโภคไม่ทันหรือหมดอายุก่อนการบริโภค โดยชนิดของขยะอาหารที่พบในปริมาณมากที่สุดจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น คือ เศษผักสดที่เหลือจากการประกอบอาหารและการบริโภค ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการที่ชุมชนบ้านน้ำเย็นมีการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวและนิยมรับประทานผักเป็นเครื่องเคียงในอาหารเกือบทุกประเภท จึงพบชนิดขยะอาหารที่เป็นผัก มากกว่าขยะอาหารชนิดอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามขยะอาหารที่เป็นเศษผัก มักไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อกลิ่นเหม็นเนื่องจากการเน่าเสียเมื่อเทียบกับขยะอาหารที่เป็นเศษอาหารที่เหลือจากการบริโภค ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงมักไม่สร้างความรำคาญให้แก่ชุมชน ส่วนขยะอาหารที่เป็นอาหารสำเร็จรูปที่พบมากที่สุดคือแองกูด ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าก่อนช่วงสถานการณ์ก่อนโควิด19 ชาวบ้านภายในชุมชน ส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารโดยนั่งทานที่ร้าน แต่หลังจากสถานการณ์โควิด19 รัฐบาลได้มีข้อคำสั่งมาตรการต่างๆ เช่น มาตรการหยุดเชื้อเพื่อชาติ มาตรการ Work From Home

จึงมีการปรับตัวทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ ทำให้ทางร้านอาหารต่างๆ จำหน่ายอาหารในรูปแบบใส่ถุงขายและเปลี่ยนการขายเป็นการส่งชื้อกลับบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร คำวานิลและณรงค์ศักดิ์ หนูสอน (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องขยะมูลฝอย ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 พบว่าพื้นที่ในเขตเมืองกรุงเทพมหานคร และเมืองท่องเที่ยวอื่น ๆ มีปริมาณขยะอาหารเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากการส่งอาหารเดลิเวอรี่ (Food delivery) รวมทั้งการซื้อสินค้าระบบ Online Shopping มากขึ้น สาเหตุหนึ่งมาจากมาตรการทำงานที่บ้าน (Work from home)

จากการศึกษาการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัยในชุมชนบ้านน้ำเย็น จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านจะมีการคัดแยกขยะอาหารออกจากขยะชนิดอื่นๆ เพื่อป้องกันความสกปรกและสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ส่วนขยะชนิดอื่นๆจะถูกทิ้งรวมกันโดยไม่มีกรคัดแยก มีเพียงการคัดแยกขยะอาหาร เพื่อนำไปเป็นอาหารสัตว์และการนำไปทำปุ๋ย และการคัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อนำไปขาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทราพันธุ์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตขยะอาหารในครัวเรือนแบบครบวงจร พบว่า ขยะอาหารที่เกิดขึ้นในครัวเรือนจะถูกทิ้งลงถังขยะร่วมกับขยะอื่นๆ เนื่องจากสังคมขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการขยะอาหาร อีกทั้ง ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทราพันธุ์ อำนวยพรชัยบุญชู (2564) ยังได้แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (จังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ นครปฐม ปทุมธานี และสมุทรสาคร) ไม่ค่อยคัดแยกขยะเพราะเห็นว่ายุ่งยาก อีกทั้งราคาขยะรีไซเคิลต่ำมาก

การกำจัดขยะอาหารของชุมชนบ้านน้ำเย็น จะนำขยะเศษอาหารที่เป็นเศษข้าว ก๋วยเตี๋ยว น้ำซุ๊ป น้ำแกง หรือเนื้อสัตว์ที่เหลือจากการบริโภค ไปเป็นอาหารแมวหรือสุนัข เพื่อลดค่าใช้จ่ายในส่วนของการกำจัด ส่วนขยะอาหารที่เป็นเศษผัก เปลือกผลไม้ และเปลือกสัตว์ เช่น ใบ ก้านของผัก เปลือกกล้วย เปลือกกุ้งและเปลือกไข่ ฯลฯ จะนำไปรวบรวมไว้ในถังหรือตะแกรง และจะนำไปทำน้ำหมักชีวภาพและนำไปทำปุ๋ยบำรุงดิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ แจ่มพงษ์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การใช้ประโยชน์แลการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนประชาชน พบว่า ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะเปียกหรือขยะอินทรีย์ นำไปใช้ทำปุ๋ยหมัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทราพันธุ์ (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการขยะอาหารในครัวเรือน พบว่าการจัดการขยะอาหารอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ต้นทางสามารถลดการเกิดของขยะอาหารได้ โดยการใช้แนวคิดลำดับขั้นของการนำอาหารกลับมาใช้ประโยชน์ โดยการบริจาคอาหารที่มีคุณภาพดีให้กับผู้ยากไร้ การนำเศษอาหารไปใช้ในการเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยหมัก และการนำไปผลิตเป็นพลังงานทดแทน เพื่อป้องกันการสูญเสียอาหาร

7. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากงานวิจัยจะเห็นว่าชนิดของขยะอาหารที่พบจากครัวเรือนส่วนใหญ่ คือ แกงถุงที่ซื้อมาและบริโภคไม่ทันจนเกิดการเน่าเสียก่อนการบริโภค รวมถึงขยะอาหารที่เป็นผัก ดังนั้นเราสามารถวางแผนจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางได้โดย 1) การวางแผนการซื้อให้เหมาะสมต่อการบริโภคในแต่ละมื้อ เพื่อไม่ให้เกิดการซื้ออาหารเกินความจำเป็นจนเหลือทิ้งเป็นขยะอาหาร 2) การจัดเก็บอาหารอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันการเน่าเสียและต้องทิ้งกลายเป็นขยะอาหาร 3) ไม่กักตุนอาหารหรือสินค้าในปริมาณมากจนทำให้บริโภคไม่ทันเนื่องจากหมดอายุทำให้ต้องทิ้งกลายเป็นขยะอาหาร และใช้ประโยชน์จากอาหารอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด โดยการแปรรูปวัตถุดิบที่บริโภคไม่ทัน เช่น ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ ฯลฯ นำไปดองเค็ม ดองหวาน หรือตากแห้ง แทนการปล่อยให้เน่าเสียกลายเป็นขยะอาหาร

จากการศึกษาวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าภายในชุมชนไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรในด้านการจัดการขยะที่เกิดขึ้นชุมชน เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับขยะอาหารหรือการจัดการขยะอาหารอย่างถูกวิธี ดังนั้นควรมีองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อให้คนในหมู่บ้านได้เข้าใจถึงวิธีการกำจัดขยะและการคัดแยกประเภทของขยะอย่างถูกหลักอนามัย ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย เพื่อให้ทุกครัวเรือน นำความรู้เหล่านี้ไปใช้อย่างถูกวิธี

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการจัดการขยะอาหารจากครัวเรือนที่พักอาศัย อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดการจัดขยะอย่างครบวงจรด้วยการพึ่งพาตนเองของชุมชน

8. บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). สรุปรูปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2562. กรุงเทพฯ : สโตร์ครีเอทีฟเฮ้าส์.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2563). แผนที่ตำบลพระรัษย์. เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2564, เข้าถึงได้จาก http://oss101.ldd.go.th/web_thaisoilinf/south/chumporn/cp_map/cp_man62/8606/860604_home.html.
- กุลธิดา บรรจงศิริ. (2561). แนวทางการจัดการอาหารที่ถูกทิ้ง.บทความวิชาการ SAU JOURNAL OF SCIENCE & TECHNOLOGY, Vol, 4(3), 43-53.
- ไพบูลย์ แจ่มพงษ์. (2555). การใช้ประโยชน์และการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนประชาชน ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม รายงานการวิจัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทร์พานธุ์, อำพรณ ไชยบุญชู. (2564). การศึกษาปริมาณขยะในครัวเรือน ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 41(2), 1-16.
- ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทร์พานธุ์. (2559). การลดขยะอาหารในครัวเรือนแบบครบวงจร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 36(3), 19-36.
- วินัย มีแสง. (2559). แนวโน้มองค์ประกอบและปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยชุมชนในพื้นที่ ตำบลสามพร้าว อำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 21(3), 211-220.
- ศิริพร คำวานิลและณรงค์ศักดิ์ หนูสอน. (2563). ขยะมูลฝอย ในช่วงสถานการณ์ COVID-19 เป็นอย่างไร. *วารสารพยาบาลสาธารณสุข*, 34(6), 145-157.
- สวรรยา ธรรมอภิพล. (2560). *การจัดการสิ่งปฏิกูล* (ตำรา). นครปฐม : ไทยอาร์ต พริ้นติ้ง.
- อรทัย จิตไธสง และ มณีนรัตน์ สุตันตั้งใจ. (2560). ศึกษาปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในช่วงฤดูแล้งบริเวณตลาดสดในเขตเทศบาลเมืองเลย อำเภอเมือง จังหวัดเลย. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 1 “นวัตกรรมสร้างสรรค์ ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ไทยแลนด์ 4.0”. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.